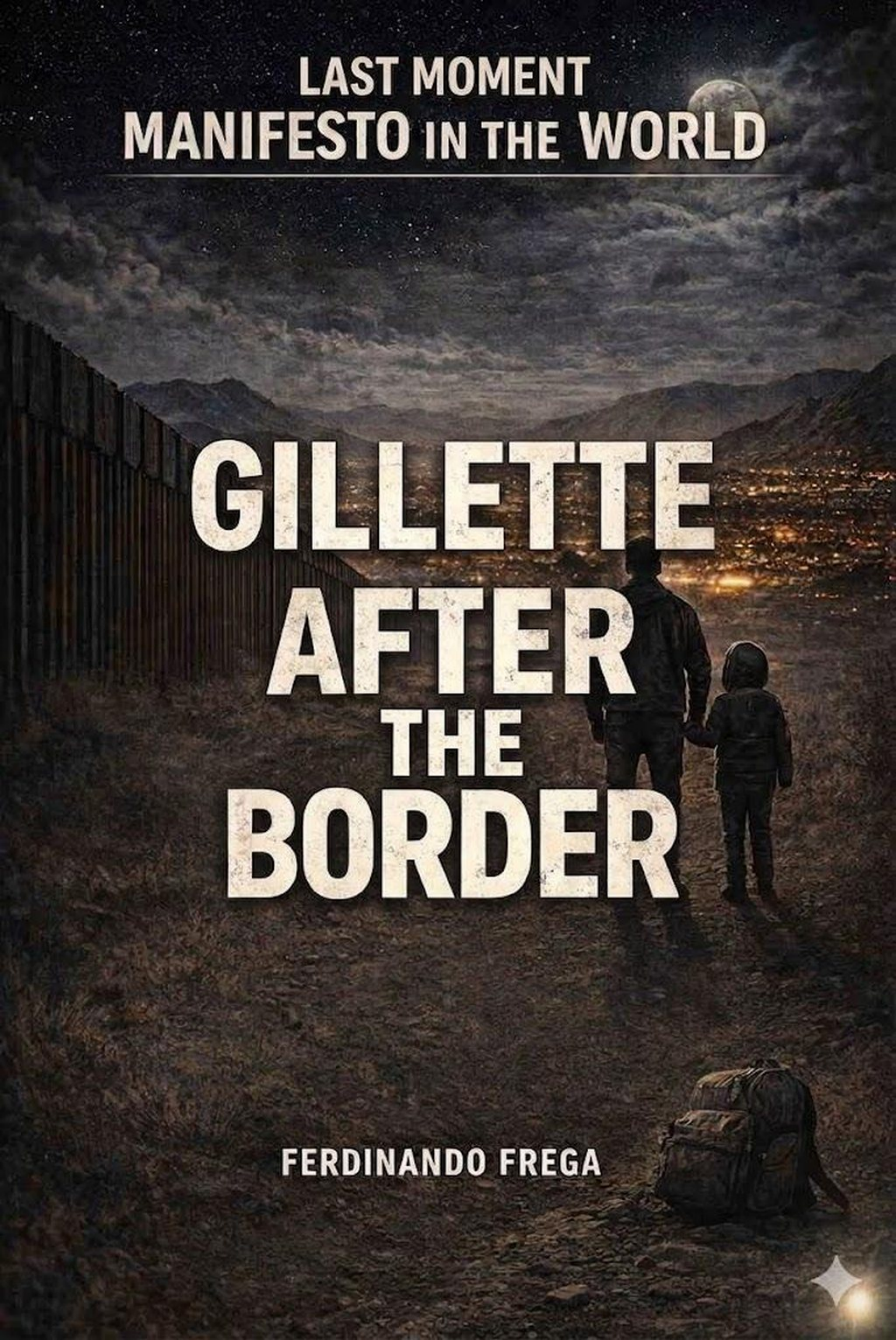
LAST MOMENT
MANIFESTO IN THE WORLD

GILLETTE AFTER THE BORDER



FERDINANDO FREGA

GILLETTE BAADA YA MPAKA

Kitabu kuhusu mipaka kama vizingiti badala ya kuta: watu, tamaduni, mapokeo na mstari mwembamba kati ya wazimu na maono. Kina ilani, tabaruku kwa wasafiri wa mipaka, wasifu mfupi, na swali ambalo mwandishi analirudia daima — kinachobaki cha mtu mara ukingo unapovukwa.

ILANI

Watu wengi hawaelewi kwamba maisha hayafafanuliwi kwa kile tulicho nacho, bali kwa uwepo tunaouacha ndani ya wengine. Hatupo hapa ili kulimbikiza tu. Tupo hapa kuchonga wazo, kupunguza maumivu, kuwasha fahamu.

Mpaka wa kibinadamu si mstari tu kati ya Mataifa. Ni umbali kati ya wale wanaotumia muda wao na wale wanaoubadilisha kuwa urithi wa ndani.

Ng’ambo ya mpaka hakuna utupu. Kuna kile kinachobaki. Kuna kile kinachodumu zaidi ya mwili, jiografia, hofu. Kuna alama.

TABARUKU

Kwa wale wanaovuka mipaka inayoonekana na isiyoonekana. Kwa wale wanaopoteza ardhi, lugha, jina — na bado wanatafuta njia ya kuwepo duniani.

DOKEZO LA MHARIRI

Maandishi haya yalizaliwa kutokana na swali rahisi na la msingi kabisa: Ni nini ambacho sisi, kama wanadamu, bado

hatukielewi? Jibu linafungua uwanja mpya: hatupo hapa ili kuwepo tu, bali kuacha alama hai ndani ya wengine.

MSINGI

Kila mpaka hugawanya kitu: miili, ramani, kumbukumbu, haki, uwezekano. Lakini mpaka wenye kina zaidi hutenganisha kile kinachopita na kile kinachobaki.

DIBAJI

Haya si maandishi kuhusu mipaka kama kufungwa, bali mipaka kama vizingiti. Ubinadamu umejenga maeneo, mataifa, ulinzi — lakini bado hauelewi kwamba kipimo chake cha kweli si kile unachomiliki, bali kile unachorithisha.

MUHTASARI

Ilani kuhusu mipaka ya kibinadamu na ya kieneo, na kuhusu kile kinachodumu baada ya kuivuka: kumbukumbu, mabadiliko, uwepo.

NIA YA MWANDISHI

Ninaandika ili kuacha kitu kisichoomba kumilikiwa, bali kudumu. Tabasamu, wazo, aina ya ukaribu inayoweza kuendelea zaidi ya ukurasa.

UTANGULIZI

Watu wengi, wanapokabiliwa na swali, hukimbilia kutafuta jibu. Mimi sifanyi hivyo. Ninaanza na neno moja tu: kwa nini?

Kwa sababu sina hamu ya kuingia kwenye mazungumzo kwa namna inayotarajiwa. Nataka kufungua ufa ambao mazungumzo huzaliwa kutoka kwake. Nataka mahali ambapo mwanadamu huacha kurudia na kuanza kuuliza kwa kweli.

Si kile tunachoshindwa kuelewa — bali kwa nini tunaendelea kushindwa. Kwa nini tunachanganya kumiliki na maana. Kwa nini tunapita katika muda kama watumiaji wa maisha badala ya kuwa uwepo unaoweza kuacha alama. Kwa nini tunajenga mipaka nje yetu na kupuuza ile inayotugawanya kutoka ndani. Ilani hii inaanzia hapa. Si kutoka kwa jibu lililo tayari, bali kutoka kwa dharura. Si kutoka kwa kanuni, bali kutoka kwa kizingiti.

Swali la kwanza haliombi msimamo. Linaomba kujifunua. Linatuomba tushuke hadi mahali ambapo lugha huacha kuwa uso wa juu na kurudi kuwa hitaji.

Ndiyo sababu sijibu mara moja. Kwanza ninasimama mbele ya chanzo. Kwanza ninasikiliza jeraha. Kwanza ninatamka neno pekee ambalo bado linaweza kufungua fikra: kwa nini.

Kutoka katika ufa huu maandishi yanaanza. Kutoka hapa yanakuwa tafakari kuhusu mipaka ya kibinadamu, ya kieneo na ya ndani. Kutoka hapa njia inafunguka kuelekea kile kinachokuja baadaye: si utupu, bali kinachosalia; si mwisho, bali alama; si kufungwa, bali kile kinachodumu.

Ilani hii inaingia mahali ambapo majibu hayatoshi tena — na inaanzia hasa pale ambapo mwanadamu analazimika kujitazama bila kimbilio.

UTANGULIZI WA HADITHI

Toleo la Kiswahili

Ilani inachunguza maana ya mipaka ya kibinadamu, ya kieneo na ya ndani, ikisisitiza umuhimu wa uwepo na wa alama tunayoiacha ndani ya wengine zaidi ya kuwepo kwa kimwili tu.

Tabaruku kwa Wasafiri wa Mipaka

Imetolewa kwa wale wanaovuka mipaka inayoonekana na isiyoonekana, wakipoteza ardhi, lugha au jina, lakini bado wakitafuta njia ya kuwepo duniani.

Swali la Msingi

Mwandishi anaanza na swali la msingi kabisa kuhusu kile ambacho bado hatukielewi, akithibitisha kwamba tupo hapa si ili kuwepo tu bali kuacha alama hai ndani ya wengine.

Asili ya Mipaka

Mipaka hugawanya miili, ramani, kumbukumbu, haki na uwezekano — lakini mpaka wenye kina zaidi ni ule ulio kati ya kile kinachopita na kile kinachobaki.

Mipaka kama Vizingiti

Mipaka si kufungwa bali ni vizingiti. Kipimo cha kweli cha ubinadamu kiko katika kile tunachotuma, si katika kile tulicho nacho.

Ilani Kuhusu Mpaka wa Kibinadamu

Maisha hayafafanuliwi kwa kile mtu anachomiliki bali kwa uwepo anaouacha ndani ya wengine. Mpaka wa kibinadamu ni umbali kati ya wale wanaotumia muda tu na wale wanaoubadilisha kuwa urithi wa ndani.

Watu na Tamaduni

Watu ni kumbukumbu hai zinazostahimili na kudai kutambuliwa, ilhali tamaduni ni alfabeti za hisia — matendo ya upinzani dhidi ya kusahauliwa.

Mapokeo na Maisha ya Kijamii

Mapokeo ni mwendelezo uliojikita mwilini unaostahimili muda. Maisha ya kijamii ndiyo mpaka wa kwanza wa kibinadamu, mahali ambapo utambulisho huundwa kupitia kutambuana.

Mpaka Kati ya Wazimu na Maono

Wale wanaovuka mipaka ya fikra wanaweza kuonekana kama wagonjwa au manabii; mstari kati ya wazimu na maono ni mwembamba, na mara nyingi huchorwa na hofu ya kusikiliza.

Kutoa Bila Kumiliki

Mwandishi anasema kwamba hutoa bila kutarajia chochote kama malipo, akitofautisha mantiki ya kibinadamu na mantiki ya kibiashara. Ilani ni njia ya kupita — inayoendelea zaidi ya ukurasa.

DUNIA

Watu wa Dunia

Watu wa dunia si makundi ya kuhesabiwa bali ni kumbukumbu hai zinazosonga. Kila mtu ni jeraha linaloendelea kupumua, lugha inayokataa kufugwa, njaa ambayo mkate peke yake hauwezi kuinyamazisha, anga lisiloweza kukunjwa kuwa bendera.

Watu hawasongi mbele — wanastahimili. Hawaombi kueleweka, bali kutambuliwa. Kila jamii ni hifadhi ya kuishi, njia ya kipekee ya kubaki hai wakati kila kitu kinachozunguka kinaporomoka.

Hakuna jamii iliyo pembezoni. Pembezoni ni mahali tu ambapo dunia bado haijajifunza kupaona.

Tamaduni

Tamaduni haziugawanyi ubinadamu — zinaufanya usomeke. Ni alfabeti za hisia, ramani za maumivu, michezo ya ngoma ya sherehe, jiometri za kurudi.

Kila utamaduni ni maabara ya maana, jaribio la kuupa umbo fumbo la kuwa hai. Si utambulisho wa kutetea, bali mivutano ya kuvuka.

Kila utamaduni ni jibu la muda kwa fumbo la kuwa hapa, sasa, ndani ya mwili huu. Na kila jibu ni tendo la upinzani dhidi ya kusahauliwa.

Mapokeo

Mapokeo ni kile kinachostahimili mmomonyoko wa muda. Si kutamani yaliyopita — ni mwendelezo uliojikita mwilini.

Ishara inayorudiwa si mazoea: ni kumbukumbu inayoshikilia. Neno linalorithishwa si hadithi za kale tu: ni kuwa sehemu ya jamii. Meza inayoshirikiwa ni agano. Maombolezo yanayoshirikiwa ni aina ya haki.

Mapokeo ni yaliyopita yanayokataa kufa — yakirudi kila mara kutukumbusha sisi ni nani wakati hakuna anayetazama.

Maisha ya Kijamii

Maisha ya kijamii ndiyo mpaka wa kwanza ambao mwanadamu huuvuka. Kabla ya kuongea, tunagusa. Kabla ya kuelewa, tunatazama.

Sisi ni uhusiano, msuguano, hitaji la kutambuliwa. Hata ukimya, mbele ya mwingine, ni lugha. Maisha ya kijamii ni mahali ambapo mpaka kati yangu na mwingine unapasuka — na uwezekano wa kuwa unaanza. Hakuna utambulisho bila shahidi.

Wasifu Mfupi

Ninatoka katika uandishi ambao haukuwahi kutafuta kumbi za watu mashuhuri, bali uwepo. Nimevuka miaka ya fikra, majeraha, ukaidi, uwazi. Sikuwahi kuandika ili kujaza nafasi — niliandika ili nisitoweke. Kila neno limekuwa kizingiti, kila kitabu shahidi, kila ishara tendo la upinzani. Wasifu wangu si orodha ya sifa za kazi — ni mwelekeo wa safari. Sitafuti wasomaji — natafuta mashahidi.

Lengo

(Kuchunguza Mipaka)

Kugusa Ukingo wa Dunia

Lengo langu si kuieleza dunia, bali kugusa mipaka yake.

Uandishi kama Jaribio la Mpaka

Kuandika ni jaribio la mpaka: si kusema, bali kuona kile kinachobaki baada ya kila kitu kusemwa.

Ncha ya Kaskazini

Ncha ya Kaskazini ni mpaka wa mwisho kabisa wa mawazo ya kijiografia: barafu, ukimya, kutokuwepo, ustahimilivu. Ni mahali ambapo dunia inaonekana kufikia mwisho — na badala yake, inaanza upya katika umbo jingine. Kila ilani inahitaji Kaskazini yake isiyowezekana. Si kama mahali pa kufika, bali kama mvutano.

Ncha ya Kaskazini ni ushahidi kwamba hata utupu unaweza kukaliwa, ukivukwa kwa uwazi. Ni mahali ambapo ramani huacha kuwa ya kijiografia na kuwa majaliwa.

Wanyama

Wanyama ni mpaka unaotunyenyekeza na kutukamilisha. Wanatutazama kutoka katika sarufi nyingine ya viumbe hai. Hawaongei — wanasema. Hawaelezi — wanaonyesha.

Wao ni kumbukumbu ya kibiolojia ya dunia, ushahidi kwamba sisi si kitovu bali njia ya kupita. Kila mnyama ni swali lisilohitaji jibu — bali uwepo tu. Hawatafuti maana — wao ndio maana yenyewe.

Daktari wa Akili au Mgonjwa wa Kuchunguzwa?

Hili ndilo swali la mwisho: maono au kupotoka? Unabii au dalili ya ugonjwa?

Wale wanaosukuma fikra zaidi ya mpaka mara nyingi husomwa kama kesi ya ugonjwa kabla ya kusikilizwa kama sauti. Kila lugha mpya huvuka, angalau mara moja, shaka ya kupewa utambuzi wa ugonjwa.

Mpaka kati ya wazimu na maono ni mwembamba — na mara nyingi huamuliwa na wale wanaoogopa kusikiliza.

Siombi utambuzi wa ugonjwa — naomba usikivu. Sitafuti hali ya kawaida — natafuta ukweli.

DOKEZO LA MWANDISHI

Katika maisha yangu yote, daima nimepata furaha katika kutoa, kamwe si katika kuchukua. Hii imekuwa sifa yangu moja ya kudumu kwa miaka sitini na moja: kutoa, si kushikilia. Na hata hapa, singeweza kufanya lingine ila kuendelea kuwa mimi — nikiacha kitu kilichokusudiwa kubaki akilini mwa watu, si mfukoni mwangu.

Tasnia ya uchapishaji duniani ina imani ya ajabu: kwamba kinachotolewa bure lazima kiwe na thamani ndogo. Kwamba kitabu kinachotolewa kama zawadi ni kitabu chenye thamani ya chini.

Hiyo ni mantiki ya biashara — si mantiki ya kibinadamu. Kwa mantiki hiyo, Bezos angepaswa kupanda basi badala ya ndege binafsi. Ahahahah. Ndivyo ilivyo ya kipuuzi.

Mimi nafanya kinyume chake. Natoa kile nilicho nacho cha kutoa — si kile ninachotumaini kupokea.

Tofauti inaonekana ndogo, lakini si ndogo. Ni mstari unaotenganisha kumiliki na uwepo, hesabu na ukarimu, soko na alama.

Ilani hii si bidhaa — ni njia ya kupita. Ishara isiyoomba chochote kama malipo. Kipande changu kinachoendelea kutembea hata nisipoweza tena.

Asante. Na furahia — kwa maana nzito kabisa na nyepesi kabisa ya neno hilo.

Kufunga

Mpaka wa kweli si mwisho wa nchi kavu. Ni wakati tunapoamua kama tutapita bila kuacha chochote — au tutakuwa uwepo.

Ferdinando Frega